

навчальні матеріали. Цінність блога прямо пропорційна кількості та якості матеріалів, викладених у ньому.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок Використання інформаційних технологій консультування у процесі підготовки до розвитку професійної кар'єри спрямовано на формування у майбутніх дизайнерів самосвідомості, поглибленню розуміння власних здібностей і можливостей, формуванню ціннісного ставлення до професійної кар'єри, свого таланту, вмінь встановлювати та підтримувати контакт з майбутнім професійним середовищем. Такий підхід уможливорює шлях активної кар'єрної позиції, фахового зростання, накопичення професійної майстерності для побудови професійної кар'єри у галузі дизайну, так як набутий особистісний кар'єро-орієнтований досвід уможливорює індивідуальну кар'єрну самореалізацію фахівців у майбутній професійній діяльності.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Арсланов Ф. Г. Образ профессии как элемент карьерной ориентации в сознании учащихся в их профессиональном становлении / Арсланов Ф. Г., Соловьева Ю. В. // Пед. науки. – 2008. – № 2. – С. 129–131.
2. Борисюк А. С. Професійна кар'єра як соціально-психологічний феномен: [етапи, типи проф. кар'єри] / А. С. Борисюк // Проблеми заг. та пед. психології: зб. наук. пр. Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка АПН України. – К., 2007. – Т. 9, ч. 4. – С. 94–101.
3. Калениченко Р. А. Психологічні аспекти індивідуальної кар'єри: [осн. мотиви, типи, стадії та етапи вибору кар'єри] / Р. А. Калениченко // Проблеми та перспективи формування нац. гуманіт.-техн. еліти: зб. наук. пр. / АПН України, Нац. техн. ун-т „Харк. політехн. ін-т”. – Х., 2006. – Вип. 9/10. – С. 129–135.
4. Міропольська М. А. Професійна орієнтація як основа формування та побудови професійної кар'єри / М. А. Міропольська // Бюл. Ін-ту підготов. кадрів держ. служби зайнятості України. – 2004. – № 2. – С. 17–19.
5. Чернышев Я. А. Понятие «профессиональная карьера» «сущностно-содержательная характеристика» / Я. А. Чернышев // Мир психологии. – 2007. – № 4. – С. 257–267.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Алексєєва Світлана Володимирівна – кандидат педагогічних наук, ст. науковий співробітник лабораторії професійної кар'єри Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

Наукові інтереси: наукові теорії розвитку професійної кар'єри в сучасних концепціях професійної педагогіки; сучасні методики визначення професійної придатності майбутніх фахівців; тренінгові технології розвитку професійної кар'єри у процесі підготовки фахівців з дизайну.

УДК 377.35:687

ПІДГОТОВКА КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ШВЕЙНОЇ ГАЛУЗІ В УКРАЇНІ (ХІ – ПОЧАТОК ХХ СТ.)

Ольга ЄЖОВА (Кіровоград)

Проаналізовані основні етапи розвитку системи підготовки кваліфікованих робітників швейної галузі в Україні. Узагальнена інформація щодо програм навчання рукоділля в жіночих навчальних закладах, починаючи з ХІ століття. Встановлено, що з початку ХІХ століття в Україні відкривались ремісничі училища для дітей нижчих чинів, які навчали швейній справі. Обґрунтовано, що до кінця ХІХ століття в підготовці кравців переважало учнівство, як передавання професійного досвіду від майстра до учня. Встановлено, що перший період розвитку системи професійної підготовки робітників швейного профілю (кінець 80-х рр. ХІХ століття – 1920 р.) характеризується обов'язковістю навчання швейної справи всіх дівчат на рівні побутових потреб, та появою жіночих професійних шкіл з фаховим вивченням крою та шиття.

Ключові слова: професійно-технічна освіта, кравець, швейний профіль, учнівство, рукоділля, модель.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Модернізація професійно-технічної освіти, яка відбувається в умовах інтеграції до європейського освітнього простору, має історичні аналоги. На різних етапах розвитку суспільства підготовка кваліфікованих робітників здійснювалась у відповідності до стану виробництва, рівня культури суспільства, освітніх потреб різних соціальних верств населення. Дослідження історичних аспектів підготовки робітничих кадрів дозволяє будувати динамічні моделі підготовки кваліфікованих робітників, визначати тенденції розвитку професійної освіти, розвивати кращі досягнення попередніх поколінь педагогів професійної освіти. Для проектування змісту підготовки кваліфікованого робітника швейної галузі важливо прослідкувати історію підготовки швейників в різні історичні періоди.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми історії розвитку системи професійної підготовки робітничих кадрів в Україні присвячені численні дослідження російських та українських вчених: М.В. Анісімова [3], А.Н. Веселова, І.Л. Лікарчука [10], М.Ф. Пузанова, Г.І. Терещенка. Докладний аналіз переваг і недоліків схем періодизації різних дослідників викладений в [13, с.43-51]. Автор в основному погоджується з визначенням І.Л. Лікарчука періодів розвитку системи професійної підготовки

робітничих кадрів в Україні. Ми в своєму дослідженні також будемо розглядати особливості підготовки кваліфікованих робітників швейної галузі в такі періоди:

- перший: кінець 80-х рр. XIX століття – 1920 р. Початок створення систем промислової, сільськогосподарської та жіночої освіти;
- другий: 1920–1929 рр. Період створення та становлення української системи нижчої професійної освіти
- третій: 1929–1940 рр. Підготовку робітничих кадрів було підпорядковано господарським Наркоматам;
- четвертий: 1940–1959 рр. Створення державної системи трудових резервів, яка забезпечувала потреби народногосподарського комплексу країни у кваліфікованих робітничих кадрах;
- п'ятий: 1959–1991 рр. Утвердження єдиного типу закладів освіти, де здійснювалася підготовка робітничих кадрів – середніх профтехучилищ; перехід до єдиних навчальних планів та програм;
- шостий: розпочався з 1991 р., з часу проголошення незалежності України. Прийняття Закону «Про професійно-технічну освіту» [10, с. 42–43].

Недостатньо дослідженим залишилось питання підготовки фахових швачок та кравців на різних етапах розвитку професійно-технічної освіти, зокрема в період з XI до початку XX століть.

Мета статті полягає в систематизації основних етапів розвитку системи підготовки кваліфікованих швейників в Україні в період XI – початок XX століть для побудови динамічних моделей підготовки кваліфікованих робітників швейної галузі.

Методи дослідження. Для дослідження застосовані методи аналізу наукової літератури та архівних матеріалів.

Виклад основного матеріалу. Навчання ремеслу виготовлення одягу існувало з давніх часів, незважаючи на відсутність спеціалізованих навчальних закладів. Мистецтво крою та шиття передавалось від майстра учневі.

Перше жіноче училище в Росії було засноване, за свідченням В.М. Татищева, в 1086 р. в Києві, при Андріївському монастирі, княжною-інокинею Анною (Янкою) Всеволодівною [9, с.1]. Княжна Янка, людина грамотна та освічена, прийняла постриг в побудованому для неї батьком монастирі. Вона започаткувала в ньому училище для дівчат, яких сама навчала читанню, письму, співу та рукоділлю. Заняття рукоділлям традиційно вважалось обов'язковим для жінок, а в монастирі могло слугувати ще й педагогічній меті – щоб монахині не байдикували та через це не впадали у гріх. Релігійні книги того періоду («Жития святых», «Степенная книга») підтверджують гіпотезу, що освіта жінок при монастирях продовжувалась і після Янки.

На початку XIII ст. в м. Суздалі Єфросинією, дочкою чернігівського князя Михайла Всеволодовича, було засноване жіноче училище [9, с.19].

Пізніше почали відкриватись майстерні з пошиття одягу. Працювали в них в основному кравці-надомники. Робочий день тривав 12-16 годин. Кравці набирали учнів віком 10-13 років. Навчання тривало 4 роки і здійснювалось в процесі виконання замовлення. Це було навчання як передача досвіду від майстра учню, методом показу, шляхом спроб і помилок. Учні під наглядом майстра виконували багаторазово окремі операції, і за 3-4 роки опановували всі тонкощі кравецької справи. Зміст навчання, як і готовність учня стати кравцем, визначав майстер [8, с. 17-18]. Таке навчання пізніше стали називати «індивідуальним учнівством».

«Попередніми правилами народної освіти» (1803 р.) передбачалося створення училищ з професійною освітою. Найбільш типовим прикладом таких навчальних закладів в [5] назване Чернігівське ремісниче училище, відкрите 1 травня 1804 року. Воно було розраховане на навчання дітей нижчих станів Чернігівської та Полтавської губерній. Кріпацьких дітей до училища зараховували, коли на те була воля поміщика та його згода забезпечувати провіантом. В училище приймали дітей віком від 12 до 14 років, термін навчання складав шість років. Училище випускало майстрів різних ремесел, в тому числі майстрів пошиття одягу із шкіри. 1 вересня 1827 року в місті Миколаєві було відкрито училище для доньок нижчих чинів Чорноморського флоту [5, с. 39]. Після завершення навчання дівчат направляли в майстерні Адміралтейства, де вони шили паруси та військово-обмундирування для матросів Чорноморського флоту.

З 1859 року в Російській імперії відкриваються приватні недільні школи, серед яких тривалий час існувала Харківська жіноча недільна школа. [2, с. 56]. Серед найбільш акуратних учениць цієї школи відзначені модистки та швачки. Як зазначається в [2, с. 59], наприкінці XIX століття в Російській імперії було близько 150 приватних недільних шкіл, серед них 75 жіночих і 12 змішаних. Серед предметів, які вивчались в недільних школах, відзначимо ремесла і рукоділля [2, с. 66]. На той факт, що рукоділля на Україні входило до обов'язкових дисциплін усіх жіночих закладів освіти та до необов'язкових дисциплін у мішаних школах, звертає увагу Н.В. Слюсаренко [14, с. 22].

Як зазначено у [13, с.16], на різних історичних етапах функціонування системи підготовки робітничих кадрів для визначення її сутності використовувалися поняття «нижча професійна освіта», «початкова професійна освіта», «професійно-технічна освіта». Остання назва остаточно затвердилась для

позначення системи підготовки робітничих кадрів в 1959 р. Кожен із періодів розвитку системи професійної підготовки робітничих кадрів мав свої особливості в системі підготовки кваліфікованих майстринь швацької справи.

Перший період: кінець 80-х рр. XIX століття – 1920 р. Жіноча професійна освіта цього періоду мала за мету допомогу жінці в покращенні економічних умов життя сім'ї, набуття умінь з рукоділля, крою та шиття, роботи по домогосподарюванню, кулінарії [6]. Наприкінці XIX століття у багатьох школах України праця викладалася як обов'язковий предмет. Як встановлене автором [7], у Херсонській губернії вивчали швейне ремесло у двох земських школах Олександрійського повіту і двох школах Херсонського повіту. При цьому у 138 земських школах Херсонської губернії учні опановували рукоділля, і у 9 школах – ручну працю. У 1898 р кравецьке та швейне ремесло викладалися у 4 училищах Єлисаветградського повіту, а рукоділля у 48 училищах.

Дослідник О.В. Гур'янова у своїх працях звертає увагу на низький ценз учителів ручної праці та рукоділля на межі XIX-XX ст. та вказує на безсистемне проведення уроків праці в той час [4, с. 69]. Наприклад, у Єлисаветградському ремісничо-грамотному училищі у 1892-93 навчальному році заняття з праці проходило «при виконанні приватних замовлень, що звичайно не могло не впливати на послідовність і правильність самого навчання, так як доводилося дітям робити не те, що слідувало б у потрібному порядку, а те, що стояло на черзі за замовленням» [11, с. 10].

В 1879 році Імператорське російське технічне товариство прийняло «Положення про жіночу професійну освіту» [16]. Зокрема, в документі визнається необхідність створення як професійних шкіл, так і окремих курсів для навчання жінок. Прийняте рішення організувати 4-річний курс школи, з вибором спеціальності в третьому класі. При цьому заняття рукоділлям передбачались обов'язковими для всіх учениць в тій мірі, яка необхідна для домашнього побуту. Окремі класи повинні були навчити виготовляти замовлення по рисунку моделі. Для підготовки вчительок рукоділля передбачався особливий курс.

«Проектом положення про жіночі професійні (ремісничі) училища і курси Імператорського Російського Технічного товариства» визначена мета професійної освіти жінок – навчання знанням та ремеслам, корисним в побуті та здатним забезпечити жінкам самостійний заробіток [16, с.9]. Серед обов'язкових предметів відзначене рукоділля для побуту: в'язання, шиття, крій, ремонт одягу. Серед десяти запропонованих жінкам спеціальностей виділяємо чотири, пов'язані з шиттям та рукоділлям: білошвейна справа; швацька та кравецька справа; модна справа; вишивання; плетіння та в'язання.

Як видно з [17], до створених в кінці XIX століття жіночих ремісничих шкіл приймали дівчат віком 11-14 років. Повний курс навчання тривав 5 років. Дівчата вивчали загальноосвітні предмети (Закон Божий, російська мова, історія, географія, арифметика, чистописання, малювання, креслення, спів) та майстерності (білошвейна справа, дамська кравецька справа, крій). Загальноосвітнім предметам учениці навчалися 2 години щодня, майстерності – 5-6 годин щодня. Як свідчать матеріали виставки 1900 року в Парижі [15, с.3], російські жіночі професійні школи представили матеріал по рукоділлю різних класів. Втім, характер матеріалів засвідчив відсутність єдиної програми з рукоділля в жіночих освітніх закладах Росії.

Як встановлено у [18], в Харкові в 1895 р. швацька справа почала викладатися для жінок-членів Харківського товариства взаємодопомоги учительок і вихователок, для оволодіння життєво необхідними навичками [1, с.13]. Керівництво навчанням здійснювала учителька Трубачова, дійсний член Товариства. Для занять придбали швейну машину, манекен, тканини. Майстерня під керівництвом майстрині виконувала приватні замовлення.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Нами систематизовано основні етапи розвитку системи підготовки кваліфікованих робітників швейної галузі в Україні.

Узагальнена інформація щодо програм навчання рукоділля в жіночих навчальних закладах, починаючи з XI століття. Обґрунтовано, що до кінця XIX століття в підготовці кравців переважало учнівство, як передавання професійного досвіду від майстра до учня. Встановлено, що перший період розвитку системи професійної підготовки швейного профілю (кінець 80-х рр. XIX століття – 1920 р.) характеризується обов'язковістю навчання швейної справи всіх дівчат на рівні побутових потреб, та появою жіночих професійних шкіл з фаховим вивченням крою та шиття. Подальші дослідження мають бути спрямовані на дослідження підготовки швейників в наступні періоди розвитку професійно-технічної освіти України.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. V Годовой отчет Харьковского общества взаимного вспоможения учительниц и воспитательниц за 1895 год. – Х. : Типография М. Зильберберг, 1896. – 38 с.
2. Абрамов Я.В. Частная женская воскресная школа в Харькове и воскресные школы вообще / Яков Васильевич Абрамов. – М: Т-во скоропечатания А.А. Левенсон, 1896. – 105 с.
3. Анісімов М. В. Розвиток професійно-технічної системи освіти у період з 1975 по 1990 роки. / М. В. Анісімов // Збірник наукових праць. УДПУ ім. П.Тичини. – Умань, - 2013. - №8. – Частина 1. – С.261-266.

4. Гур'янова О.В. Зростання вимог до фахової підготовки вчителів технологій та проблема їх забезпечення/ О.В. Гур'янова // Наукові записки. – Випуск 87. – Серія: Педагогічні науки. – Кіровоград, РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2009. – С. 68-72.
5. Історія міст і сіл Української РСР (в 26 томах). Том 15. Миколаївська область. — К.: Головна редакція УРЕ АН УРСР, 1971. – 772 с.
6. Каблуков Н.А. О школах для поддержания и развития кустарных промыслов среди женского крестьянского населения/ Н.А. Каблуков // Труды 11 съезда русских деятелей по техническому и профессиональному образованию в России. VI секция, 1896. – С.261.
7. Калініченко Н. Шкільна політика щодо трудової підготовки учнів народних училищ у центральному регіоні України (XIX століття) / Н.Калініченко //Історико-педагогічний альманах. – 2010. – №. 1. – С. 50-60.
8. Коржавина Т.Н. Педагогическое проектирование содержания подготовки портных легкой одежды для индивидуальной трудовой деятельности: Дис. канд. пед. наук : 13.00.08 Теория и методика профессионального образования/ Татьяна Николаевна Коржавина.- Екатеринбург, 2000. – 184 с.
9. Лихачева Е. Матеріали для історії женського образования вь Россіи (1086-1856). /Е. Лихачева. – С.-Петербург: Типография М.М. Стасюлевича, 1899. – 268 с.
10. Лікарчук І.Л. Управління системами підготовки кваліфікованих робітників в Україні: педагогічний аспект (1888–1998 роки): дис... д-ра пед. наук: 13.00.04. / І.Л. Лікарчук. – К.: Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України, 1999. – 475 с.
11. Матеріали шести народних училищ в г. Елисаветграді. – ф. 78, оп. 7, спр. 4, арк. 10. (Держ. архів Кіровоградської області)
12. Садовий М.І. Трудове навчання і виховання учнів як основа профорієнтаційної роботи в умовах нової парадигми освіти/ М.І. Садовий //Наукові записки. – Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2015. – Вип. 7, Ч. 1. – С. 16-21
13. Селецький А.В. Професійна підготовка робітничих кадрів в Україні (1920–1959 рр.): монографія / А.В. Селецький – К.: Вид-во Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, 2012. – 176 с.
14. Слюсаренко Н.В. Теорія і практика трудової підготовки дівчат у школах України (кінець XIX – XX століття): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук: спец. 13.00.02 – «Теорія та методика трудового навчання» / Ніна Віталіївна Слюсаренко. – Інститут педагогіки АПН України, К., 2010. – 60 с.
15. Стрекалова И. В. Женское профессиональное и хозяйственное образование на Выставке 1900 года / Инна Владимировна Стрекалова. - Санкт-Петербург: тип. И.Н. Скороходова, 1900. – 19 с.
16. Труды Особой подкомиссии Императорского русского технического общества по вопросу о женском профессиональном образовании. - Санкт-Петербург, Тип. бр. Пантелеевых, 1879. – 60 с.
17. Устав женской ремесленной школы Общества распространения технических знаний: утвержден 31 октября 1880 г. – Москва: Тип. Э. Лисснера и Ю. Романа, 1881. – 2 с.
18. Яковенко Г.Г. Діяльність Харківського товариства взаємодопомоги учительок і виховательок (1895–1913) / Г.Г. Яковенко //Ніжинська старовина. – 2013. – №. 16. – С. 90-96.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Єжова Ольга Володимирівна – кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики технологічної підготовки, охорони праці та безпеки життєдіяльності Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: підготовка фахівців швейної галузі з урахуванням прогнозу розвитку техніки та технологій.

УДК 371. 315

ГЕНЕЗА ТРУДОВОЇ ПІДГОТОВКИ СІЛЬСЬКИХ ШКОЛЯРІВ У 60–80-І РОКИ XX СТОЛІТТЯ

Надія КАЛІНІЧЕНКО (Кіровоград)

Стаття присвячена аналізу теоретичного узагальнення генези трудової підготовки учнів у сільських школах протягом 60-80-их років XX століття як перспективної структурної складової розвитку регіональних систем освіти. У дослідженні використано взаємодоповнюючі методи: історико-логічний аналіз і систематизація наукової літератури, архівних джерел, хронологічно-системний і проблемно-пошуковий методи для наукового обґрунтування еволюції вітчизняної системи трудової підготовки учнів сільської школи. У практиці роботи сільської школи цього періоду система підготовки учнів до праці в сільському господарстві включала: трудове навчання, факультативні курси, роботу в учнівських виробничих бригадах і шкільних лісництвах, позакласні гурткові заняття, суспільно корисну працю в сільському господарстві. Така система відслідковувалася у роботі багатьох сільських шкіл України. Але найбільш ефективною вона була у школах Кіровоградської області: Павлівській, Богданівській, Комишуватській, Новопрзаській, Новгородківській, Гайворонському міжшкільному навчально-виробничому комбінаті.

Ключові слова: генеза, 60-80-ті роки XX століття, сільська школа, трудова підготовка учнівської молоді.

Постановка проблеми. Визначенню змісту трудового навчання і виховання учнів у середній школі, вдосконаленню його форм, методів, профорієнтаційної спрямованості, реалізації принципу політехнізму в шкільних навчальних предметах, вихованню патріотизму, моральності, працьовитості, ініціативи, творчості, бережливості у дусі партійних ідеологем 60-80-их XX століття приділялася вагома увага.